

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΑ ΣΥΜΑΪΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΑΘΗΝΑΙ
1977

Ι. Α. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΣΥΜΙΑΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

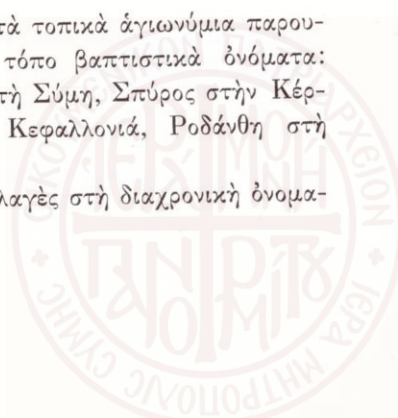
Είναι γνωστό ότι σε κάθε τόπο συνηθίζονται περισσότερο όρισμένα οικογενειακά όνόματα (ή και βαπτιστικά) που δέν τὰ συναντάμε άλλοῦ. Τὸ φαινόμενο τοῦτο δέν εἶναι μιὰ ἀπλή συνήθεια ἀλλὰ μιὰ παράδοση παλαιότερη που συνεχίζεται και ὀφείλεται σε λόγους ἱστορικούς, κοινωνικούς και ἄλλους. Ἔτσι ἔχουμε στήν Κρήτη πολὺ συχνὰ ἐπώνυμα σε -άκης και τὰ βαπτιστικά Μανόλης, Σήφης, Μανούσος. Στή Μάνη τὰ ἐπώνυμα σε -έας στήν «ἀποσκιαδερή», τὴ δυτικὴ Μάνη, και σε -άκος στήν «προσηλιακή», τὴν ἀνατολικὴ Μάνη. Τὰ ἐπώνυμα σε -έλλης εἶναι πολὺ συχνὰ στή Λέσβο, στὸ Μικρασιατικὸ ἔλληγισμὸ σε -άδης, -ίδης, -ογλου κτλ. και ἄλλοῦ ἄλλα.

Βέβαια οἱ ὀμαδικές ἢ ἀτομικές μετοικεσίες μειώνουν αὐτὸ τὸν κανόνα και ἔτσι βρίσκουμε ὄλα τὰ εἶδη τῶν ἐπωνύμων, με πολὺ λιγότερη συχνότητα, σε ὄλες τις περιοχές τῆς χώρας μας : κρητικά ἢ ἀξιώτικα ὀνόματα στους Μικρασιάτες, ἡπειρωτικά ἐπώνυμα στήν Κέρκυρα, ζακυνθινὰ ἐπώνυμα στή δυτικὴ Πελοπόννησο κτλ.

Με ὄλες αὐτές τις λίγες ἢ πολλές ἐξαιρέσεις μένουν σε κάθε τόπο πολλὰ ἐπώνυμα οἰκογενειῶν που ἔχουν ριζώσει και δράσει ἐκεῖ και σφραγίσει τὴν ὀνοματολογικὴ ἱστορία τοῦ τόπου. Ἔτσι π.χ. οἱ Τσιριντάνηδες εἶναι Σφακιανοί, οἱ Μποτσαραῖοι εἶναι Σουλιῶτες, οἱ Κουντουριῶτες εἶναι Ὑδραῖοι, οἱ Ἀβέρωφ εἶναι Μετσοβίτες, οἱ Τυπάλδοι εἶναι Ληξουριῶτες, οἱ Λουκάτοι εἶναι Ἀργοστολιῶτες, οἱ Ἀργέντηδες εἶναι Χιῶτες, οἱ Μαυροκορδάτοι εἶναι Φαναριῶτες.

Ἀπὸ οἰκογενειακὴ παράδοση ἢ ἀπὸ ὀνομαστὰ τοπικά ἀγιωνύμια παρουσιάζουν μεγάλη συχνότητα ὀρισμένα σε κάθε τόπο βαπτιστικά ὀνόματα: Θέμελης στήν Κάλυμνο, Νικήτας και Σεβαστὴ στή Σύμη, Σπύρος στήν Κέρκυρα, Διονύσης στή Ζάκυνθο, Γεράσιμος στήν Κεφαλονιά, Ροδάνθη στή Μικρασία.

Οἱ μετοικεσίες προκαλοῦν ὄχι σπάνια μεταλλαγές στή διαχρονικὴ ὀνομα-

τολογική εικόνα του κάθε τόπου. Μεταφυτεύονται από έναν τόπο σε άλλο πολλά ονόματα οικογενειακά που σιγά σιγά εξαφανίζονται από τον τόπο της καταγωγής τους και παρουσιάζονται και ριζώνουν σε άλλο τόπο. Έτσι σε κάθε τόπο διαπιστώνουμε ότι κάποια παλιά πολύ γνώριμα ονόματα δε συναντιούνται πια εκεί (όπως στη Σύμη Καρανικόλας, Διακογιάννης, Σκευοφύλαξ) και έχουν παρουσιασθεί άλλα που ήταν πριν άγνωστα στον τόπο.

**

Ἡ Σύμη παρουσιάζει πολὺ ζωηρὴ ὀνοματολογικὴ εἰκόνα. Νησι μικρὸ καὶ ἀπόμερο, ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τ' ἄλλα Δωδεκάνησα, ἀνέπτυξε ξεχωριστὰ δικό του ἱστορικὸ βίον. Τὰ καθέκαστα τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος καὶ ἡ ἔθιμολογία τοῦ νησιοῦ τούτου παρουσιάζουν ὁμοιότητες, φυσικά, μὲ τὰ γειτονικὰ νησιά, παρουσιάζουν ὅμως καὶ πολλὰ τοπικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἔντονα.

Ζοῦν ἀκόμη σήμερα στὸ Συμιακὸ κόσμον μερικὰ βυζαντινῆς ἀρχῆς ἐπώνυμα : Σκευοφύλαξ, Καβάσιλας, Οἰκονόμος, Λυκοπάντης, Ἀνδρουλλῆς, Ἀσκητῆς, Γύλλος, Καλαφαῖας, Καλοδοῦκας, Κοντίτσης.

Πολὺ θὰ προσέξουμε καὶ τὰ «ξένα» ἐπώνυμα τοῦ σημερινοῦ Συμιακοῦ κόσμου. Λέγοντας «ξένα» ἐπώνυμα ἐννοῶ ὅλα ὅσα δηλώνουν μὴ Συμιακὸ χῶρον. Μποροῦμε νὰ διακρίνουμε δύο ομάδες τῶν ἐπώνυμων αὐτῶν :

α) Ἐπώνυμα που δηλώνουν ἑλληνικὰ μέρη :

Ἀμαριώτης (ἀπὸ τὸ Ἀμάρι τῆς Ρεθύμνης Κρήτης)

Ἀντιμαχεῖτης (ἀπὸ τὴν Ἀντιμάχεια τῆς Κῶ)

Ἀρφαρᾶς (ἀπὸ τὰ Ἀρφαρὰ τῆς Μεσσηνίας)

Καρπαθάκης (ἀπὸ τὴν Κάρπαθο)

Καστριῶς (ἀπὸ τὸ Κάστρο = τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης)

Κασσώτης (ἀντὶ Κασώτης, ἀπὸ τὴν Κάσο)

Κρανίδης (ἀπὸ τὸ Κρανίδι τῆς Ἀργολίδας)

Κρητικὸς (ἀπὸ τὴν Κρήτη)

Κυπριαῖος καὶ Κυπριώτης (ἀπὸ τὴν Κύπρον)

Κώτης (ἀπὸ τὴν Κῶ)

Λεριᾶς (ἀπὸ τὴ Λέρο)

Μελιδώνης (ἀπὸ τὸ Μελιδόνι τῆς Κρήτης)

Μυτιληνῶς (ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη)

Πατινιώτης (ἀπὸ τὴν Πάτμον)

Ροδίτης (ἀπὸ τὴ Ρόδο)

Ρουμελιώτης (ἀπὸ τῆ Ρούμελη)
Σαντορινιὸς (ἀπὸ τῆ Σαντορίνη)
Σιφωνιὸς (ἀπὸ τῆ Σίφνο, Σιφνιός)
Σκιαθίτης (ἀπὸ τῆ Σκιάθο) καὶ

β) Ἐπωνύμια ποὺ δηλώνουν τόπους μὴ ἑλληνικούς:

Ἀγγωνέζος (ἀπὸ τὴν Ancona τῆς Ἰταλίας)
Ἀμερικάνος (Ἑλληνας ποὺ ἔζησε πολλὰ χρόνια στὴν Ἀμερική)
Βολονάκης (ἀπὸ τὴν Bologna τῆς Ἰταλίας)
Βλαχάκης (Βλάχος)
Γαϊτάνος (ἀπὸ τῆ Gaeta τῆς Ἰταλίας)
Διασινὸς (ἀπὸ τὸ Γιάσι — Ἰάσιον τῆς Ρουμανίας)
Καϊλῆς (ἀπὸ τὴν Καγιά, τὸ Λιβίσι τῆς Μικρασίας)
Κορασάνης (ἀπὸ τὸ Κορασάν τῆς Μικρασίας)
Μοσχόβης (δηλαδὴ Μοσχοβίτης, ἀπὸ τῆ Μόσχα ἢ ἀπὸ τὸ Μόσκοβο, δηλαδὴ τῆ Ρωσία, ὅπως δείχνει τὸ δημοτικὸ μας τραγούδι «...ὅσο ποὺ νὰ ῥθει ὁ Μόσχοβος, νὰ φέρει τὸ σεφέρι, Μοριά καὶ Ρούμελη»)
Πολίτης (ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη)
Σμυρνάκης (ἀπὸ τῆ Σμύρνη).

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχουν στὸ Συμιακὸ ὀνοματολόγιο κι ἄλλα ἀκόμη ἐπωνύμια («ξένα»), ποὺ τὰ μαρτυράει ἢ μὴ Συμιακὴ κατάληξή τους, ὅπως Ἀδαμόπουλος, Ἀλεξόπουλος, Ἀναστασιάδης, Ἀντωνιάδης, Βοβουδάκης, Καψαλάκης, Κλαδάκης, Κουμπιάδης, Κυριακάκης, Κωνσταντινίδης.

**

Τὸ σύνολο τῶν ἐπωνύμων κάθε τόπου πῶς θὰ τὸ συνάξουμε; Οἱ τηλεφωνικοὶ κατάλογοι μᾶς δίνουν μιὰ γεύση ἢ μιὰ εἰκόνα τους, ἀλλὰ εἶναι, φυσικά, πολὺ λειψοί. Οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι εἶναι σχεδὸν πλήρεις. Τὰ δελτία τῶν ἀπογραφῶν τοῦ πληθυσμοῦ μᾶς παρέχουν ὀλόκληρο τὸ πλῆθος τῶν νομίμων, ὄχι τῶν μονίμων, κατοίκων. Δηλαδὴ πολλὰ πρόσωπα ἄλλοῦ εἶναι πολιτογραφημένα καὶ ἄλλοῦ κατοικοῦν μόνιμα. Εἶναι καὶ πολλὰ πρόσωπα ποὺ δὲν εἶναι οὔτε νόμιμοι οὔτε μόνιμοι κάτοικοι, ἀλλὰ πάροικοι: στρατιωτικοί, υπάλληλοι δημόσιοι, Τραπεζῶν, Ἑταιρειῶν καὶ ἄλλων Ὄργανισμῶν. Ἐπειτα μερικὰ ἔκτακτα αἴτια (πόλεμος, σεισμός, πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀναστατώσεις κ.ἄ.) προξενοῦν αὐξηση ἢ μείωση ἀπότομη ἢ γοργή τοῦ πληθυσμοῦ καὶ μετοικεσία σὲ ἄλλους τόπους.

“Όλα τούτα πείθουν ότι και ο αριθμός και τὰ εἶδη τῶν ἐπωνύμων ἀξιομειώνονται ἀσταμάτητα σὲ κάθε τόπο. Ἔτσι ἀλλοιώνεται ἡ τοπικὴ ὀνοματολογικὴ εἰκόνα πού τείνει νὰ σχηματισθεῖ, ὅταν, γιὰ κάμποσα χρόνια, μένει ἀδιατάρακτη ἡ ζωὴ τοῦ τόπου.

**

Τὰ περισσότερα Συμιακὰ ἐπώνυμα ἔχουν εὐκολονόητη προέλευση καὶ σημασία : Ἀλεξόπουλος, Κρητικός, Αὐγουστάκης, Ζαχαριάς, Διακομιχάλης, Ζωγράφος, Ἡράκλης, Διακοσταμάτης, Θεοχάρης, Καραγιάννης, Κόκκινος, Κοντός, Κωνσταντής, Μανωλάκης, Τσουβαλλᾶς, Χατζηφώτης. Πολλὴ λίγα ἔχουν δυσκολονόητη ἢ θολὴ ἐτυμολογία : Γόμπος, Ζουρδῆς, Κακακίος, Καλανδρανῆς, Κάτρης, Κοενάκης, Λούπτης, Μάχλης, Μίγκλης, Μοσκιός, Μπαλοῦρδος, Ραμός, Τσιλλιγκύρης, Τσίκης, Τσαβαρῆς. “Όλα ὅμως ἔχουν νὰ μᾶς διδάξουν κάτι μὲ τὴν ἰδιαιτερότητά τους.

Παραθέτω ἐδῶ ἐτυμολογικὲς παρατηρήσεις σὲ κάμποσα Συμιακὰ ἐπώνυμα.

Ἀγωνέζος, τοπικὴ προφορὰ Ἀγωνέδζος. Ἰταλικὸ εἶναι τὸ ἐπώνυμο τοῦτο. Anconeso εἶναι ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν πόλη Ancona τῆς ἀνατολικῆς Ἰταλίας στὴν Ἀδριατικὴ παραλία. Εἶναι ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ πόλη Ἀγκῶν, πού ἔδρυσαν στὰ 490 π.Χ. πρόσφυγες ἀπὸ τὴς Συρακοῦσες τῆς Σικελίας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ γεωγράφος Στράβων : «...πόλεις δ' Ἀγκῶν μὲν Ἑλληνίς, Συρακοσίων κτίσμα τῶν φυγόντων τὴν Διονυσίου τυραννίδα...». Πόλη Ἀγκῶν ὑπάρχει καὶ στὴ Φωκίδα, στὴν Κεφαλλονιά καὶ στὸν Πόντο.

Γαϊτάνος. Δὲ νομίζω ὅτι προῆλθε τὸ ἐπώνυμο τοῦτο ἀπὸ τὸ προσσηγορικὸ γαϊτάνι. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι καὶ τὸ γαϊτάνι καὶ ὁ Γαϊτάνος εἶναι ἀπὸ τὸ ἰταλ. Gaetano, πού σημαίνει τὸν καταγόμενο ἀπὸ τὴν ἰταλ. πόλη Gaeta, νότια τῆς Ρώμης.

Γύλλος. Ἐπώνυμο ἀπὸ τὸ θαλασσινὸ παρατσούκλι «γύλος» = κάποιο ψάρι στενόμακρο ὅσο ἡ μαρίδα ἀλλὰ μὲ καφεκίτρινες γραμμές. Στὰ νησιά μας δὲν εἶναι σπάνια παρατσούκλια μὲ ὀνόματα ψαριῶν, πού καταλήγουν νὰ γίνουν μόνιμα κάποτε οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα. Τέτοια εἶναι: Τσίρος, Μπαρμπουνάκης, Κωβαῖος καὶ Κωβιός, Κολιός, Γαλέος.

Διμελλός. Τὸ περίεργο τοῦτο ἐπώνυμο εἶναι, νομίζω, κατάλοιπο τῆς Φραγκοκρατίας, ἂν ὄχι τῶν παλαιότερων βυζαντινῶν αἰώνων. Στὰ λατινικὰ gemellus εἶναι ὁ δίδυμος, ἰταλικά gemello. Ἔχουμε καὶ στὴ Νάξο τὸ ἐπώνυμο Ἰμελλος, τῆς ἴδιας ἀρχῆς. Τὸ Gemello τὸ εἶπαν οἱ Ἕλληνες Γέμελλος ἢ, μὲ ἀνομοίωση, Γίμελλος, πού κατόπιν, ἴσως παρετυμολογικά, τὸ εἶπαν Δίμελλο.

Καβάσιλας. Ἐπώνυμο γνωστὸ ἤδη στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Τὸ ὄνομα προῆλθε μὲ ἀπλολογία ἀνομοιωτικὴ ἀπὸ τὸ Κακοβάσιλας.

Καϊλής. Πατριδωνυμικό επώνυμο. Τὸ Λιβίσι οἱ Τοῦρκοι τὸ λένε *Kaya* (= βράχος, βραχόβουνο) καὶ τὸ Λιβισιανὸ τὸν λένε *Kayli*.

Καλλιάρως. Στὸν ἐκλογικὸ κατάλογο εἶδα ΚΑΛΛΙΑΡΟΣ καὶ νόμισα πὼς ἔχουμε τὸ επώνυμο Καλλιάρως. Ὁ κ. Ἄλ. Καρανικόλας ὅμως, Συμιακὸς γνήσιος, μὲ βεβαίωσε ὅτι Καλλιάρως δὲν ὑπάρχει στὴ Σύμη, ἀλλὰ μόνον Καλλιάρως. Τὸ επώνυμο τοῦτο εἶναι σίγουρα βυζαντινῆς ἀρχῆς, ἀπὸ προηγούμενο τύπο Καλλίγερως. Ἡ ὁμάδα του ἔχει πολλὰ παραλλαγές. Καλιγέρης, -ίδης, Καλίγερως, Καλιτζέρης, Καλλιγέρης, -άκης, -άκος, -έλης, -ίδης, -όπουλος, Καλλίγερως, Καλογεράς, -άκης, -άκος, -άτος, -έας, -έλης, -έρης, -έσης, -ίας, -ίδης, -ίνης, -όπουλος, Καλογηράς, -άτος, -όπουλος, Καλογήρης, Καλογήρου, Καλόγηρος κ.ἄ.π. Ἡ συμιακὴ προφορὰ δείχνει ὅτι τὸ γνήσιο πρῶτο συνθετικὸ εἶναι Καλλι-. Ἡ γραφὴ Καλλι- εἶναι λογιωτατικὸς σχηματισμὸς ἢ ἀναλογικὸς ἀπὸ λέξεις ὅπως καλλιτέχνης, -δένδρος, -πολις, -φῶνος κ.ἄ. Ἀπὸ τὸν παλαιοβυζαντινὸν τύπον καλόγηρος προῆλθε, μὲ προληπτικὴ ἀφομοίωση, ἡ μορφή καλίγηρος ἢ καλλίγηρος. Ἀπὸ τοῦτο ἔχουμε τὰ ὀνόματα Καλ(λ)ί-ερος καὶ Καλ(λ)ίερας (πρβλ. Σφυρόερας) καὶ Καλ(λ)ίαρως.

Καστριώτης. Εἶναι κυρίως ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης ποῦ παλαιότερα τὸ ἔλεγαν Κάστρο. Φυσικὰ, δὲν ἀποκλείεται τὸ επώνυμο τοῦτο νὰ εἶναι πατριδωνυμιο ἀπὸ ἄλλο Κάστρο ἢ Καστρί.

Κιόρας, τοπικὴ προφορὰ Κχιόρας. Εἶναι ἀπὸ τὸ τουρκ. köğ = τυφλός. Φυσικὰ, εἶναι ἀρκετὰ παλιό, ἀπὸ τοὺς παλαιότερους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ὅταν τὸ προσηγορ. «κχιόρας» ἢ «κχιόρος» τὸ χρησιμοποιοῦσαν στὰ Δωδεκάνησα.

Κοντίσης. Ἐπώνυμο βυζαντινῆς ἀρχῆς, ὅπως δείχνει ἡ κατάλ. -ίτης. Εἶναι πολὺ γνωστὰ τὰ παρατσούκλια ποῦ συνήθιζαν οἱ Βυζαντινοὶ γιὰ τὰ σωματικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων: Μακρῆς, Ραβδοκανάκης, Παχὺς, Μαῦρος, Βαρυπάτης, Μοσχούτης, Παρασπόνδουλος κτλ. Θυμίζω ὅτι ἡ κατάλ. -ίτης στὰ κύρια ὀνόματα εἶχε σημασία ὄχι μικροντική, ἀλλὰ χαϊδευτικὴ. Κοντίσης δὲν ἦταν ὁ «πολὺ κοντός», ἀλλὰ ὁ ἀγαπητὸς κοντός.

Κοζᾶς, τοπικὴ προφορὰ Kodzās. Στὴ Σύμη τὸ ζ τὸ προφέρουν dζ: dζωή (= ζωή), dζημιὰ (= ζημιὰ). Τὸ επώνυμο τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ προσηγορικὸ Κοτζᾶ < τουρκ. koca = μεγάλος, ψηλός, μεγαλόσωμος, ἡλικιωμένος. Στὰ τουρκοκρατούμενα μέρη τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸ τὸ προσηγορικόν, ὅπως καὶ πολλὰς ἄλλες λέξεις τουρκικῆς. Λοιπόν, δὲ θὰ τὸ ποῦμε ξένο τὸ επώνυμο Κοζᾶς.

Κορονέλλος. Καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα εἶναι ἰταλικῆς ἀρχῆς καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ὀρολογία. Colonnello εἶναι ὁ συνταγματάρχης. Ἔτσι ἔχουμε καὶ τὸ επώνυμο Καπράλος ἀπὸ τὸ ἰταλ. caporale = δεκανέας καὶ τὸ Σαρζέντας ἀπὸ τὸ sergente = λοχίας, ἀλλὰ καὶ τὸ Ματζῶρος ἀπὸ τὸ maggiore = ταγματάρχης καὶ Γενεράλης ἀπὸ τὸ generale = στρατηγός καὶ τὸ

Σολδάτος από τὸ soldato = στρατιώτης (καὶ τὸ Ματροῦζος ἀπὸ τὸ matrose = ναύτης).

Κυπριώτης. Εἶναι ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν Κύπρο. Ἐδῶ θὰ προσέξουμε τὴν πολυτυπία τοῦ πατριδωνυμίου τούτου: Κυπριώτης, Κυπραῖος, Κύπριος, Κυπριανός, Κυπράκης, Κυπριάτης, Δεσύπρης, Κιμπρισλῆς. Οἱ διάφορες καταλήξεις ἐδόθησαν σὲ μακριὰ ἀπὸ τὴν Κύπρο τόπους, ὅπου συνηθίζεται ἡ ἀντίστοιχη κατάληξη. Τὸ ὄνομα Δεσύπρης εἶναι τῆς Φραγκοκρατίας τίτλος τιμαριούχου De Chypre. Καὶ τὸ Κιμπρισλῆς εἶναι ἀπὸ τὸ τουρκικὸ Kibrishi (= Κύπριος), γιὰτὶ Kibris λένε οἱ Τούρκοι τὴν Κύπρο.

Κυραμαριῶς. Ἐπώνυμο μητρωνυμικόν. Δηλώνει τὸ γιὸ τῆς Κυρα-Μαριῶς.

Λεβεντέρης. Ἀπὸ τὸ ὄνομα λεβέντης ποῦ ἔγινε ἐπώνυμο. Ἡ γνωστὴ ὑποκοριστικὴ κατάληξη -έρι ἔχει μικροντικὴ ἢ χαϊδευτικὴ σημασία στὰ ἐπώνυμα, ὅπως δείχνουν τὰ παράλληλα Λεβεντάκος, Λεβεντέλλης, Λεβεντόπουλος. Εἶναι γνωστὰ πολλὰ ἐπώνυμά μας μὲ τὴν κατάληξη -έρης: Σπιτέρης, Σκαλέρης, Κωλέρης, Καλλέρης. Τὴν κατάληξη τούτη τὴ βρίσκουμε συχνὰ σὲ παλαιότερες μνεῖες: τὸ σκαλέρι (= τὸ σκαλοπάτι, περιοδ. Ἀμάλθεια 1977, σελ. 20), τὸ πανέρι (λατιν. panarium = κάνιστρο γιὰ ψωμιά), τὸ σουγλέρι (= τὸ σουβλί τὸ μικρό), τὸ πετονέρι (= ἡ βρύση), τὸ σαγονέρι, τὸ σεντονέρι, τὸ λεμονέρι, τὸ σκυλέρι, τὸ πουλέρι, τὸ κολοκυθέρι, τὸ ματέρι (= τὸ μάτι), τὸ κατουδέρι (= τὸ γατί), τὸ κουτέρι (= τὸ κουτί). (Βλ. καὶ Φιλήντας, Γλωσσογν. Α' 17-18 καὶ Β' 42-43). Ὁ Φιλήντας γράφει ὅτι στὴν πατρίδα του Ἀρτάκη - Πάνορμο τῆς Μικρασίας αὐτὴ κυρίως ἡ ὑποκοριστικὴ κατάληξη ἐπικρατοῦσε.

Λεριᾶς. Ἐπώνυμο μητρωνυμικόν, δηλαδὴ δηλώνει τὸ γιὸ τῆς Λεριᾶς, δηλαδὴ τῆς γειτόνισσας, ποῦ κατάγεται ἀπὸ τὴ Λέρο τῶν Δωδεκανήσων. Τὸ νεοφερμένο ποῦ δὲν ἔγινε ἀκόμη γνωστὸ τὸ ὄνομά του, τὸν ὀνοματίζουν μὲ τὸ πατριδωνυμικόν του. Ἐδῶ ἔχουμε μιὰ γυναίκα ποῦ πρόσφατα ἤρθε, πρόσφυγας μᾶλλον, ἀπὸ τὴ Λέρο. Λεριά τὴν εἶπαν, γιὰτὶ δὲν ἔγινε ἀκόμη γνωστὸ τὸ ἐπώνυμό της.

Λυκοπάντης. Πολὺ συχνὸ καὶ γνωστὸ ἐπώνυμο τῆς Σύμης. Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα, δὲ γνωρίζω ὅμως πολὺ παλαιότερες μνεῖες του.

Τὰ ἐπώνυμα σὲ -άντης εἶναι ἢ τοῦ Πόντου (Ἰψηλάντης, Σπυράντης) ἢ ἰταλικά Τσιγάντης (gigante), Ἀγιουτάντης (ajutante).

Τὸ ἐπώνυμο Λυκοπάντης ὅμως δὲν ἀνήκει, κατὰ τὴ γνώμη μου, οὔτε στὴν ποντιακὴ ὁμάδα. Νομίζω ὅτι εἶναι βυζαντινῆς ἀρχῆς τὸ ὄνομα καὶ εἶχε προηγούμενο τύπο *Λυκομάτης* ἢ, πιθανότερα, *Λυκοπάτης*, ὅπως ἔχουμε τὰ ἐπίσης βυζαντινῆς ἀρχῆς *Λαγοπάτης*, *Βαρουπάτης* καὶ μερικὰ ἀκόμη τέτοια μὲ τὴν κατάληξη -πάτης. Ἄν ἡ γνώμη μου αὐτὴ εἶναι σωστὴ, Λυκοπάτης ἐσήμαινε αὐτὸν ποῦ περπατᾷ σὰν τὸ λύκο. Ἄν δεχτοῦμε προηγούμενο τύπο *Λυκομάτης*, τότε τὸ παρατσούκλι δῆλωνε αὐτὸν ποῦ ἔχει μάτια σὰν

του λύκου. Την τροπή μ>π έχουμε και στο maximus>Maximus>μαξιμάδι>παξιμάδι (= διπλοφούρνιστο ψωμάκι με μορφή ανθρώπου, τῆς Μαξιμῶς).

Ξινίδης. Ἐνὶ ὀ τονισμὸς εἶναι σωστός, ἂν δηλαδὴ δὲν εἶναι Ξινίδης>Ξενίδης (ξένος), εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι μπορούμε νὰ δεχτοῦμε προηγούμενο τύπο : Ξενιδής, πού σήμαινε τὸν «ξενόμορφο», αὐτὸν πού δείχνει σὰν ξένος, πού ξενοφέρει, αὐτὸν πού δὲν εἶναι ντόπιος. Κι ἔχουμε πολλὰ τέτοια ὀνόματα. Μαυρουδής<μαυροειδής, κακαειδῆ = ἡ ἄσχημη γυναίκα. Κελαηδής<καλοειδής = ὄμορφος.

Παρασχάκης. Ὑποκορισμὸς τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος Παράσχος, πού εἶναι χαϊδευτικὸ τοῦ βαπτιστικοῦ Παρασκευᾶς. Στὸ ἀγιολόγιό μας δὲν ἀναφέρεται ἅγιος ἢ μάρτυρας ἢ ὅσιος Παρασκευᾶς. Ἀναφέρεται μόνο ἡ Ἁγία Παρασκευή. Εἶναι ὅμως γνωστός ὁ νεομάρτυρας Παρασκευᾶς πού θανατώθηκε τὴν 1 Μαρτίου 1659 (Ι. Περαντώνη, Λεξικὸν τῶν Νεομαρτύρων, 1972, σελ. 417).

Πάτρανας. Μητρωνυμικὸ ἐπώνυμο πού σημαίνει τὸ γιὸ τῆς Πάτρανας. Πάτρανα εἶναι ἡ γυναίκα τοῦ Πάτρα. Τὸ ἐπώνυμο Πάτρας μπορεῖ νὰ δηλώνει τὸν καταγόμενο ἀπὸ τὴν Πάτρα ἢ νὰ εἶναι καὶ τοῦτο μητρωνυμικὸ καὶ νὰ δηλώνει τὸ γιὸ τῆς Πάτρας (Κλεοπάτρας).

Παφίτης. Πατριδωνυμικὸ ἐπώνυμο, ἀπὸ τὴν Πάφο τῆς Κύπρου. Ὑπάρχουν καὶ στὸ Καστελλόριζο σήμερα τὰ ἐπώνυμα Κυπραῖος καὶ Κυπριώτης.

Συνόδης. Θεωρῶ πολὺ ἄτυχο τὸ συσχετισμὸ τοῦ ἐπωνύμου τούτου μὲ τὸ πατριδωνύμιο Συναδινὸς (ἀπὸ τὰ Σύν(ν)αδα τῆς Μικρασίας). Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι τὸ ἐπώνυμο προῆλθε ἀπὸ τὸ βαπτιστικὸ Συνόδης πού ἀνήκει στὸν ἐκκλησιαστικὸ κύκλο, ἀναφέρεται δηλαδὴ σὲ «Ἱερὰ Σύνοδο», σὲ Συνοδικό. Θυμίζω τὸ λαμπρὸ βυζαντινολόγο Συνόδη Παπαδημητρίου.

Τερεζάκης. 1) Μᾶλλον προῆλθε ἀπὸ τὸ τουρκ. ἐπαγγελματικὸ terzi (= ράφτης), πού εἶναι συχνὸ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. 2) Μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι μητρωνύμιο, δηλαδὴ νὰ σημαίνει τὸ γιὸ τῆς Τερέζας.

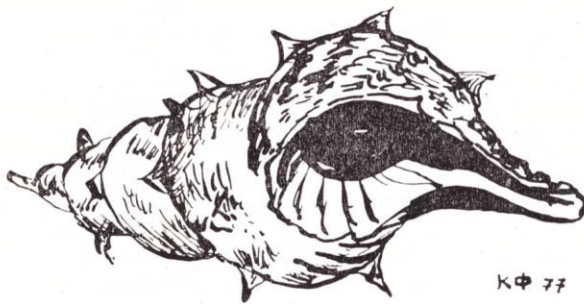
Ταμπαζᾶς, τοπικὴ προφορὰ *Tabadzās*. Εἶναι ἐπαγγελματικὸ ἐπώνυμο τῆς Τουρκοκρατίας, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγωνιστῆ τοῦ Εἰκοσιένα Τομπάζη. Tombaz ἢ dombaz λένε οἱ Τοῦρκοι τὸ ποταμόπλοιο, τὸ χωρὶς βαθιὰ καρίνα πλοίαρι, τὴ σχεδιά καὶ τὴ σημαδοῦρα. Λαθεμένη ἢ γραφὴ τοῦ ἐκλογικοῦ Καταλόγου: Τομπαζᾶ.

Φραζαδάκης. Εἶναι, νομίζω, κρητικὸ τὸ ἐπώνυμο τοῦτο. Στὸ Ρέθυμνο παρατσουκλιάζουν Φαραζῆδες τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ Ροδάκινου, στὸ νότιο μέρος τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. (Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ, Α' 538). Στὸ «Θρῆνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως» βρίσκουμε «Φραζῆδες Χριστιανούς κακούς», ἀλλὰ δὲ φαίνεται σαφέστερα ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος τούτου. Ὑπάρχει καὶ ἐπώνυμο Φαραζούλης καὶ Φαραζῆς στὴν Ἀθήνα. Τοῦτα τὰ θεωρῶ μεταγενέστερους ἀναπτυγμένους τύπους τοῦ Φραζ-. Μὲ πολλὴ ἐπιφύλαξη θὰ ση-

μείωνα τὴν ὑπόψια μου μήπως οἱ «Φραζῆδες Χριστιανοὶ κακοὶ» τοῦ βυζαντινοῦ «Θρήνου...» εἶναι «Φράγκοι», δηλαδὴ «Καθολικοί». Τὸ νεοελληνικὸ ἐπώνυμο Φραζαδάκης εἶναι παλαιότερο ἀπὸ τὸ «Φραζῆδες», ἀφοῦ ἡ πληθυντικὴ κατάληξη -άδες εἶναι πιὸ παλιὰ ἀπὸ τὴν κατάληξη -ῆδες.

Συνάζω συμιακὰ ἐπώνυμα ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ ἀπογραφικὰ δελτία τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παλαιότερες πηγές, ἀπὸ βιβλία καὶ χειρόγραφα, νοταριακὰ ἔγγραφα καὶ παλιές δικαιοπραξίες, διαθήκες καὶ προυκοχάρτια καὶ ἀγοραπωλησίες κ.ἄ., ἀλλὰ καὶ ἀπὸ προσωπικὲς πληροφορίες. Ὅταν συμπληρωθεῖ ἡ συναγωγὴ αὐτῆ, ὅσο τὸ ἀνθρώπινο, θὰ καταπιαστώ, τὸ ἐλπίζω, μὲ τὴ συστηματικὴ τους μελέτη καὶ δημοσίευση.

Θέλω ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσω θερμὰ τὸν κύριο Ἄλ. Καρανικόλα, πού μοῦ ἐζήτησε τοῦτο τὸ μικρὸ μελέτημα καὶ μοῦ ἐπισήμανε μερικὰ ἐπώνυμα λαθεμένα τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου καὶ μοῦ ἔδωσε μερικὲς πολύτιμες πληροφορίες γιὰ τὴ φωνητικὴ τῆς Συμιακῆς λαλιᾶς.

κφ 77

